

együtt. A fémanyag a korábbi, császárkori telepeken megszokott anyagdömpinghez képest szegényes volt: néhány fibulát, vasiskábát, bronztárgyat tartalmazott. Üveggyöngyök és használati tárgyak kerültek még elő a gödrökből, mely utóbbiak a kőben szegény vidéken csak ritkán készültek ebből az anyagból.

A feltárt település és temető összesen 1677 gödröt, 1233 cölöphelyet, 130 árkot, 5 külső, egy házban lévő, valamint egy földbe vájt kemencét, 8 füstölőműhelykomplexumot, 23 (+9 bizonytalan) félig földbe mélyített épületet, 4 (+3 bizonytalan) földfelszíni cölöpös építményt, 4 kutat, 943 karólyukat, 35 sírt, 5 üres sírgödröt (megítélésük bizonytalan) valamint 25 körárkot vagy körárok-részletet tartalmazott.

A feltárás során a telep és temető az út nyomvonalától É-ra és D-re folytatódott, a nyomvonala eső K-i és Ny-i végét sikerült tisztázni.

Munkatársak: Lantos Andrea régész., H. Tóth Antal, Pirisa Mihály, Horváth Mónika, Végh Hedvig technikusok.

MÉSZÁROS MÓNIKA

166. Eger, Kőporos-tető (KÖH 37543)

(Heves megye) Pa

Eger DK-i részén, a Kistályai út és az Ostorosra vezető műút között emelkedő, 242,3 m magas dombtetőn levő lelőhelyet először Vértes László kutatta 1948-ban. Leletanyagát mezolitikusnak határozta meg, s Eger-kultúra néven írta le. Az 1980-as évektől e kultúra létét cáfolta a kutatás. A lelőhely iparát T. Dobosi Viola revidálta, s a középső és a felső paleolitikum átmenetének idejére helyezte. A domb DNy-i oldalában működő tufakőbánya feletti rézsűben az egri múzeum régészei pattintott köveket figyeltek meg, ezért 2003-ban Ringer Árpád ellenőrző ásatást végzett. 2002-ben és 2004-ben Zandler Krisztián régészhallgató szakdolgozata keretében terepbejárásokon gyűjtött pattintott köveket.

Az Eger környékén ismert paleolitikus lelőhelyek kutatása 2006 óta magyar–lengyel együttműködésben folyik. E program keretében végeztünk kéthetes feltárást a Kőporos-tetőn 2009 augusztusában azzal a céllal, hogy a lelőhely rétegtani viszonyait és kronológiai helyzetét próbáljuk tisztázni, s ezek birtokában a leletanyagokat újraértelmezzük. Azért, hogy a korábbi ásatások megfigyeléseit is viszonyítani tudjuk saját eredményeinkhez, négy 2×1 m-es szondát nyitottunk a tetőt átszelő földút közelében a 77-2055-ös magassági ponttól DNy-ra (Vértes-féle ásatás), s egy 3 m széles profilt metszettünk a bányaréz-sű DK-i végénél (Ringer-féle ásatás). A riolittufáig kibontott metszetekben a szántással bolygatott felső szint alatt egy barna talajréteg húzódott, alján vékony periglaciális poligonokkal, alatta barnásszürke üledék, amelyben vastagabb poligonok voltak. A profilokból mintákat vettünk mikromorfológiai, talajtani és szedimentológiai vizsgálatokhoz. A barna

talajból 15 cm-es kockát vettünk ki OSL korhatározás céljára. A szondákban 10 cm-es mélységenként üledékmintákat vettünk iszapolásra, elsősorban faszenek gyűjtése céljából anthrakotómiai vizsgálatokhoz és ¹⁴C korhatározáshoz.

A leletanyag kizárólag pattintott kövekből áll. Legnagyobb részét a szántással bolygatott szintből kerültek elő, tehát az ipar felszínközeli rétegtani helyzetben található. Csak néhány darab volt tipikus kőeszköz, de azok középső paleolitikus jellegűnek tekinthetők, míg a korábbi leletek között felső paleolitikus jellegűek is vannak. Ásatásunkon a két korszak anyagának szétválasztásához rétegtani adatokat nem tudtunk megfigyelni.

MESTER ZSOLT

167. Egerág, Rögződő (KÖH 68555)

(Baranya megye) R

2009. október 8–15. között elvégeztük a megelőző feltárást a Horvát Tranzit gázvezeték nyomvonalára eső, HT-85 jelű régészeti lelőhelyen, a 036/3–5 hrsz. ingatlanokon. A lehumuszolt 1519 m²-ből 260 m² volt régészeti fedett.

A lelőhely Egerágtól ÉNy-ra található, egy kisebb dombhát oldalában. A feltárás során 7 objektumot bontottunk ki, melyekhez 16 SNR számot rendeltünk. A homokos-löszös altalajban igen jól látszottak az objektumok sötétbarna betöltései. A lelőhely gyér intenzitású, az objektumokban, egy kivételével, kevés leletanyag volt. A 7 objektum mindegyike gödör volt, melyekből 5 őskori (középső rézkori, Furchenstich-kultúra), 2 pedig leletanyag hiányában ismeretlen korú. A leletanyaga kézzel formált finom és durva, valamint díszített kerámia, állatcsont, patics, 1 pattintott kovapenge. A legtöbb leletanyag a 2. sz. objektumból került elő: vékony, bekarcolt vonalakkal díszített kerámiatöredékek, vastag falú kézzel formált, szalagfüllel díszített edénytöredékek, szarvasmarha-vázcsontok. A nyomvonal mentén gyűjtött kerámiából valószínűsítjük, hogy a feltárt területtől É-ra elhelyezkedő dombháton nagyobb intenzitásban folytatódik a lelőhely.

A régészeti leletek a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat pécsi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatóságára kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Drávavölgyi Péter, Lampért Kirill ásatási technikusok. A geodéziai felmérést a Meridián Kft. végezte.

KIS ATTILA

168. Ellend, Németh-földek (KÖH 68553)

(Baranya megye) B, Ró, Á

2009. augusztus 28. és szeptember 21. között megelőző feltárást végeztünk a 051/2 hrsz. ingatlanon, a Horvát

Tranzit gázvezeték nyomvonalára eső HT-81 jelű lelőhelyen. A gázvezeték nyomvonalában lehumuszolt terület 754 m², ebből régészetileg fedett 666 m² volt.

A lelőhely Ellend településtől É-ra, az Ellendipataktól K-re húzódó domboldalon található. Összesen 61 régészeti objektum vagy jelenség került elő, a kutatóárokban szinte teljes hosszában, sűrűn jelentkeztek. A terület több korszakban is lakott volt, számos szuperpozíciót és utólagos beásást figyeltünk meg. A domboldalon felfelé haladva a magaslat felé a lelőhely egyre intenzívebb volt, legnagyobb számban Árpád-kori objektumokkal, ezen belül is egy teljesen ép kemencével. A bronzkorból néhány gödör méltó csak említésre, sajnos ezeknek is a felső része középkori cserepekkel szennyezett volt. A patakhoz közelebbi részen elsősorban figyeltünk meg néhány nagyon szegényes leletanyagú gödröt, amelyek valószínűleg késő római-kora népvándorlás kori bennszülött lakossághoz kapcsolhatók.

A leletek a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat pécsi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatóságára kerülnek.

Munkatársak: Ligner Jácint régész, Strasszer Viktória, Vadas Livia régésztechnikusok. A geodéziai felmérést a Meridián Kft. végezte.

VOICSEK VANDA

169. Előszállás, Györök-tanya (Fejér megye) U, Ró, A

2009 tavaszán megelőző feltárásokat végeztünk az M6 autópálya nyomvonalára eső lelőhelyeken.

RM-8 (KÖH 59865): 2009. március 17. és május 15. között, a 0372/108, 0372/111, 0372/114, 0372/117, 0372/120 hrsz. ingatlanokon 8954 m²-t tártunk fel. A lelőhely Előszállás településtől K-re, Fejér megye Duna melletti legdélibb pontján helyezkedik el. A lelőhelyen 2008-ban végzett régészeti megfigyelést Kovács Katalin. A terület tulajdonképpen az F-1 jelű lelőhely bővülése. A lelőhely É-i részén kapcsolódik hozzá, D felé véget ért, az objektumok elfogytak. Néhány objektum folytatódott K és Ny felé, de intenzitásuk erősen csökkent az É-i részhez képest.

Összesen 92 objektumot tártunk fel, ezek nagy része avar volt. Házak, árok ezen a területen is voltak. Az árok nagy része az F-1 lelőhelyen induló árok folytatása volt, néhány átszelte az egész felületet és K-i és Ny-i irányban folytatódott a szelvényen kívül is. Az F-1 területen megfigyelt tendencia itt is folytatódott, lelet alig volt bennük.

Ezen a részen került elő egy 31 síros késő avar temető. Három sír már 2008 decemberében előkerült, ezek az F-1 jelű területen kaptak objektumszámot, de kétségkívül ehhez a temetőhöz tartoznak. Az összes sírt sikerült feltárnunk. Gyermeksírt csak egyet találtunk. A temető sírjainak nagy része rabolt volt.

A területen korábban nem volt régészeti feltárás. Az itt feltárt árok és házak szinte semmiben nem különböznek az F-1 területen feltárt hasonló jelenségektől. Az egyetlen említésre méltó, hogy a 24. sz. árokban egy kisméretű kemence maradványai kerültek elő. A 84. sz. objektum egy földbe mélyített ház volt, DNy-i sarkában egykor kemence állt. A most feltárt objektumok közül kétségkívül a legjelentősebbek a sírok, melyek egymás mellett, jól megfigyelhető sorokat alkotva feküdtek. A sírok nagy része korabeli rablás által bolygatott volt. A temető egykori gazdagságára utal, hogy az egyik rablott sírból fél pár aranyfülbevaló került elő. Szintén rablott sírból került elő egy öntött, ólom, indás nagyszíjvég. Szinte mindegyik sírban volt edény és az egykori húsétel mellékletre utaló nagyméretű, feltehetően szarvasmarhacsont. Néhány sírban baromfi (kakas) csontok is voltak. A női sírokból bronz fülbevalók, karperecek kerültek elő, említésre méltó egy üvegberakásos mellboglárpár. A legjelentősebb a 47. sz., egy lovassír volt. A halott váza itt is rablott volt, azonban a mellette lévő ló érintetlennek bizonyult. A halott férfinak elsősorban koponyáját bolygatták meg (ezt jóval a váz fölött találtuk meg, több darabban), de nagyszíjvégét sem találtuk meg. A lószerszámon aranyozott bronzveretek, főleg rozetták voltak, a kantár vereteit a lókoponyával együtt sikerült egyben kiemelni. Ezen a részen lehetett a temető leggazdagabb része, e sír mellett tártuk fel a már említett arany fülbevalós sírt, valamint azt, melyben a mellboglárpárt találtuk. Ez utóbbi egyébként rabolatlan volt, a női halott mindkét karján pontkör díszes bronz karperec volt, füleiben egykor bronz fülbevalókat, ujjain bronzgyűrűket viselt.

RM-19 (KÖH 71041): 2009. május 11–21. között a 0372/126 hrsz. ingatlanon 1614 m²-t tártunk fel. A lelőhely valószínűleg az F-1 bővülésének, valamint az RM-8 lelőhelynek a DNy-i folytatása. Az objektumok véletlenül kerültek elő, egy becsatlakozó út építését megelőző humuszoslaskor: 33 objektumot tártunk fel, néhányban recens leletanyag volt. A többi objektum nagy része valószínűleg avar volt, datálásuk azért nehézkes, mert nagyon kevés lelet került elő belőlük. Ugyanezt a jelenséget figyeltük meg az F-1 és RM-8 területek avar objektumainak feltárása közben is, sőt néhány árok folytatása volt a fent említett területeken található árokoknak. A település csak egyrétegű volt. Említésre méltó a 25. sz. objektum, egy földbe mélyített római ház, mely téglalap alakú volt, hosszabb (K-i és Ny-i) oldalainál egy-egy cölöplyukkal, ÉK-i sarkában kis kemenceszerűséget tártunk fel. A ház betöltésében több viszonylag nagyméretű követ találtunk. A 29. sz. objektum a többihez képest meglehetősen mély volt (180 cm), betöltése nagyon hasonlított az F-1 és RM-8 területeken feltárt gödrökéhez ill. kutakéhoz. Alját megtaláltuk, így valószínű, hogy ez nem kút volt egykor, de mindenképpen az avar korba datálható.

F-1 (KÖH 38579): 2008. október 21. és december 17., majd 2009. március 11. és május 15. között elvégeztük a lelőhely megelőző feltárását, 32 816 m²-nyi területen.